

İNANÇ TURİZMİ İŞLEVİYLE GELİŞMEKTE OLAN HAÇKA YAYLASI

Developing Haçka Yayla with its Belief Tourism Function

Arş.Gör.Ahmet ÇAVUŞ*

Özet

Trabzon'a bağlı Düzköy ilçesinde bulunan Haçka Yaylası; Düzköy'e 12, Akçaabat'a 40, Trabzon'a 52 km uzaklıktadır. Yöredeki sevilen ve benimsenen bir din aliminin türbesinin bulunduğu Haçka Yaylası, daha çok inanç turizmi işleviyle gelişme göstermektedir. Trabzon ve çevre iller başta olmak üzere, Türkiye'nin farklı şehirlerinden ziyaretçiler ve yurtdışından gurbetçiler buraya gelmektedir. Haçka Yaylası'nda, 1996'dan beri bu alimi anma törenleri yapılmakta olup, 2011 yılında 16.sı düzenlenen bu organizasyona yaklaşık 10 bin kişi katılmıştır.

İnanç turizmi yanında, doğal güzellikleri, spor turizmi açısından sahip olduğu bazı avantajları ve çevresindeki diğer turistik mekânlarıyla önemli bir turizm potansiyeline sahip olan bu yayla; yapılacak yatırım, tanıtım ve mevcut bazı sorunların çözülmesiyle; Trabzon'daki turistik aktiviteye daha fazla katkı sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: İnanç turizmi, Haçka Yaylası, Turistik potansiyel.

* Atatürk Üniversitesi, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı, Erzurum, ahmetcavus@atauni.edu.tr, acavus61@hotmail.com

Abstract

Haçka Yayla is located at Düzköy, county of Trabzon. It is 12 km distance from Düzköy, 40 km distance from Akçaabat and 52 km distance from Trabzon. A loved and embraced important religious figure and scholar's tomb is situated in Haçka Yayla that is developing mostly with its function of tourism. Especially from Trabzon and nearby cities, Haçka attracts many visitors from different cities in Turkey and tourists from abroad. Memorial services have been made in Haçka Yayla since 1996 for this religious scholar; almost 10 thousand people have attended to the 16th memorial organization this year (2011).

Besides belief tourism, the Yayla has some advantages with its natural beauties and other tourist areas in its neighborhood. Haçka can be a regional belief and tourism attraction center with investments and advertisings and accordingly it can make a major contribution to tourist activities in Trabzon after solving some existing problems.

Keywords: religious tourism, Haçka Plateau, touristic potential

Giriş:

İnsanları turizme katılmaya sevk eden pek çok faktör vardır. Bunlar arasında bedensel ve zihinsel olarak rahatlama, farklı kültürleri tanıma isteği, merak, arkadaş ve akraba ziyareti, sayılabilir.¹

Bu faktörlerden biri de inançlardır. İnsanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları, her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına, dini inanışlarını gerçekleştirmek, inanç çekim merkezlerini görmek amacıyla yaptıkları geziler inanç turizmi olarak tanımlanabilmektedir.²

İnançlara bağlı olarak yapılan bu seyahatlerde, ziyaretçiler farklı şehirlere veya ülkelere gitmekte, bu da, ekonomik, sosyal ve kültürel bakımdan gidilen yeri etkilemektedir. Her şeyden önce turizmin gelişmesine katkı yapabilmektedir. Ekonomik değer oluşturmasına, kaynak ve istihdam yaratmasına, sosyal ortamın gelişmesine, ziyaret edilen yerlerde yaşayan halkın farklı kültürlerle tanışıp, kültürel zenginliğinin artmasına imkân tanımaktadır. Bunların yanı sıra o yerin turizm imajının oluşmasında olumlu bir etki yaratmakta, inanç çekim merkezi olan yörenin gelişmesinde önemli bir faktör olmaktadır.³

Mekke, Medine, Vatikan, Kudüs ve Lhasa gibi şehirler Dünya’da inanç merkezleri olmaları dolayısıyla her yıl milyonlarca insan tarafından ziyaret edilmektedir. İnanç faktörü sayesinde bu şehirler dünya çapında tanınmakta ve ekonomik olarak gelişmektedir.

Ülkemizin çok eski bir yerleşme yeri olması, üç kıtanın birbirine en fazla yaklaştığı yerde bulunması, bu yüzden çok sayıda medeniyetin bu topraklarda yaşamış olması dolayısıyla; pek çok tarihi, kültürel zenginliğe sahiptir. Bunların içinde inanç açısından önemli olan pek çok yer bulunmaktadır.

Türkiye, Hristiyanlığın ilk dönemlerinde havarilerin ve önemli dini şahsiyetlerin Anadolu’da yaşamış olması ve bu dinin yayılmasına bu topraklardan başlamaları nedeni ile önemli bir merkezdir. Gerek Museviler, gerekse Hristiyanlar, buldukları ülkelerde zulüm ve eziyet gördükleri dönemlerde Anadolu’ya sığınmışlar; bu topraklarda yaşayan insanlardan hoşgörü, saygı ve anlayış görmüşlerdir. Bunun bir sonucu olarak; ülkemizde, sadece Hristiyanlığın ilk yıllarında yapılmış olan dini eserler değil, hemen her çağda bu insanların inşa ettiği kiliseler, sinagoglar, mabetler ve tapınaklar vardır. Farklı illerde bu dinin mensupları tarafından kutsal kabul edilen çok sayıda mabede rastlamak mümkündür. İstanbul’da Ayasofya, Trabzon’da Sümela Manastırı, İzmir’de Meryemana Evi, Hatay St. Pierre Kilisesi bunlardan sadece bir kaçıdır.

Türkiye toprakları İslam dinine inananlar için de çok önemli bir merkezdir. Bin yılı aşkın bir süre bu topraklara egemen olan Türk-İslam kültürünün ve altı yüzyıl İslam dininin önderliğini yapmış bir dünya imparatorluğu Osmanlı Devletinin ortaya koyduğu dini eserler yanında, manevi kimliği yüceltilmiş ”evliyalara” ait ziyaret yerleri, camiler,

¹ Özgüç, N., 2007, Turizm Coğrafyası Özellikler, Bölgeler. Çantay Kitapevi, İstanbul, s.38

² Hacıoğlu, N, Avcıkurt, C., 2008 Turistik Ürün Çeşitlendirilmesi. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s. 208

³ Şaman, E.,2009, Mersin İli İnanç Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin, s. 10

yatırlar, türbeler, hemen her şehrimizde bulunmaktadır. Bu gibi yerler inaç ve kültür açısından önemsendiği için; İstanbul Topkapı Sarayı'nda "Kutsal Emanetler" dairesi, Eyüp Sultan Camisi, Süleymaniye Camisi, Edirne'de Selimiye Camisi, Konya'da Mevlana Türbesi yerli ve yabancı turistlerin en çok ziyaret ettikleri yerler arasındadır.⁴

Ulusal ve uluslararası düzeyde bilinen bir takım dini mekanlar yanında yerel ölçekli dini mekanlar da bulunmaktadır. Bunların bir çoğu inaç turizmi açısından yerel çekim merkezleri durumundadır. Araştırma konumuz olan Haçka Yaylası da bunlara örnek olabilir.

Yaylalar, daha çok hayvancılık, sayfiye hava değişimi ve dinlenme amacıyla yararlanılan yerler iken,⁵ Haçka Yaylası bu işlevlerinin yanında, inaç turizmi açısından sahip olduğu özelliğiyle gelişmektedir. Bu nedenle inaç turizmi fonksiyonuyla gelişmekte olan Haçka'nın, inaç turizmi potansiyelini, Trabzon'daki turistik aktiviteye katkısını, buradaki gelişme perspektifini, sorunlarını ve bu sorunlara karşı çözüm önerilerini ortaya koymaya çalışmaktır. Çalışmada kullanılan veriler yerinde gözlem, mülakat, ve konuyla ilgili kuruluşlardan derlenen dokümanlarla oluşturulmuştur.

Araştırma Sahasının Yeri ve Başlıca Özellikleri

Trabzon'a bağlı Düzköy ilçesinde bulunan Haçka Yaylası; Düzköy'e 12, Akçaabat'a 40, Trabzon'a 52 km uzaklıktadır (Harita 1). Adını Düzköy ilçesinin eski adı Haçka'dan almış olan bu yerleşme, Düzköy Yaylası olarak ta bilinmektedir.

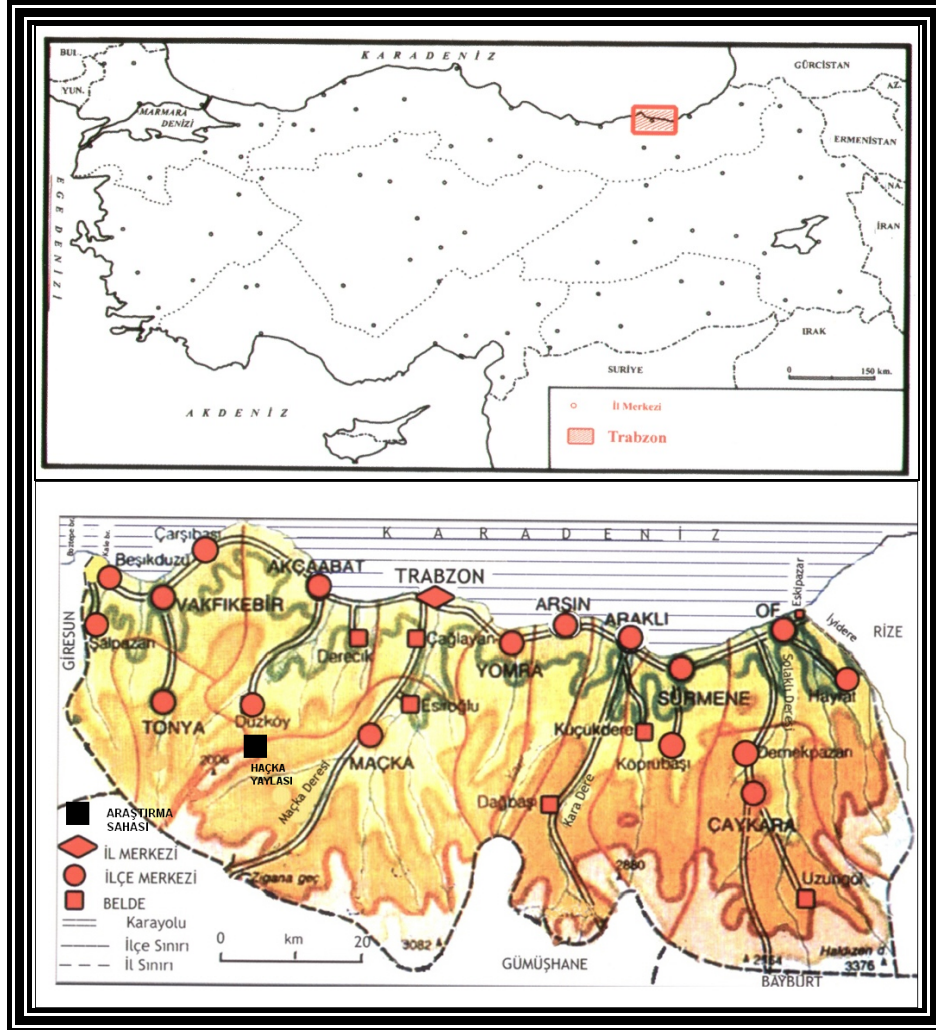
Doğuda Değirmendere ile batıda Giresun-Trabzon il yönetim sınırları arasında, Zigana Dağları⁶ üzerinde yer alan yerleşme; yaklaşık 1800 m. yükseklikte olup, Düzköy ilçesinin güneyinde bulunmaktadır. Doğusunda Kaynar Tepe (1983m.), güneybatısında Çoban Tepe (1952m.) etrafındaki yüksek noktalardır. Yerleşmenin çevresi devlet ormanları sahası olup; alçak kesimlerde ladin ağaçları ve sarıçam, yüksek kesimlerde alpin çayırlar yayılış göstermektedir. Orman örtüsünün bir kısmı tahrip edilmiştir. Söğütlü deresi ile Değirmendere'nin su toplama havzası içinde yer alan yaylanın, yakın çevresinde meteorolojik rasat yapan herhangi bir istasyonun olmaması, iklim ile ilgili değerlendirme yapmayı zorlaştırmaktadır. Ancak en yakın istasyon olan Akçaabat'ta, yıllık ortalama sıcaklık, en sıcak ve en soğuk aydaki sıcaklıklar baz alınarak yapılan hesaplamalara göre; yaklaşık 1800 m. yükseklikte olan Haçka Yaylasında yıllık ortalama sıcaklık 5,1°C, en soğuk aydaki sıcaklık ortalaması -3,4 °C, en sıcak ay ortalaması yaklaşık 13,8 °C olarak hesaplanabilir.⁷

⁴ Sargın, S., 2006, Yalvaç'ta İnaç Turizmi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 2, Elazığ, s. 4-5

⁵ Emiroğlu M.,1977, Bolu'da Yaylalar ve Yaylacılık. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları No: 272, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, s.17

⁶ Doğanay, H., 2006, TRABZON 2006 (Coğrafya). İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Seçil Ofset, İstanbul, s.30

⁷ Erol, O., 1993, Genel Klimatoloji , Gazi Büro Kitapevi, Ankara, s.81.

Şekil 1. Araştırma Sahasının Lokasyonu (Trabzon 2006 il yıllığı s.26'dan alınarak düzenlenmiştir.)

Yerleşmenin iki obası⁸ bulunmakta olup bunlardan büyük olanı Handobez Obası (400 hane) küçük olanı ise Zioir Obası'dır (200 hane). Handobez obası da Üst, Alt ve Hoca baba isimli üç küçük mahalleden oluşmaktadır. Yaklaşık 600 mazinin⁹ (2011), 200 kadarı Düzköy dışından olan ailelere aittir. Burada, ticari amaçlı bir fırın, dört kahvehane, dört lokanta ve kasap dükkanı, dokuz bakkal dükkanı, iki otel ile bir yayla kent diye anılan turistik tesis vardır (Tablo 1). Bu işletmelerin önemli bir kısmı yerleşmenin

⁸ Yöre aileleri tarafından *oba* terimi, yayladaki mahalle şeklinde ayrı yerleşmeler için kullanılmakta olup, bu obaların her biri yaylanın farklı noktalarında yer almaktadır.

⁹ **Mazi**; Akçaabat ve çevresinde yayla ve mezra evlerine verilen addır.

merkezi konumundaki Handobez obasıdır (Fotoğraf 1). Ayrıca dört adet camii ve Türk Telekom'a ait telefon santrali de bulunmaktadır.

Yayla, Düzköy Belediyesi'nin hizmet sınırlarında olmamasına rağmen, ilçe sınırlarında olduğu için; temizlik, altyapı, su gibi ihtiyaçlar yaylacılık mevsimi boyunca belediye tarafından verilmektedir. Buna karşılık burada mazileri olan vatandaşlardan belediye tarafından yıllık bir miktar ücret (2010 yılı için su parası adıyla 40TL) alınmaktadır.

Tablo 1. Haçka Yaylası'nda bulunan ticari işletmeler (2011).

Kasap Dükkanı	Bakkal Dükkanı	Otel	Fırın	Lokanta	Kahvehane	Turistik Tesis
4	9	2	1	4	4	1

Kaynak: Yerinde gözlemler sonucu tespit edilmiştir.

Fotoğraf 1. Yaylanın merkezi durumda olan Handobez Obasının bir bölümü.

Yaylaya genelde Haziran ayında çıkılmakta ve Eylül ayının ortalarından itibaren inilmeye başlanmaktadır. Bu özelliğiyle burası benzer yaylalarda olduğu gibi geçici bir yerleşmedir. Bununla birlikte, az da olsa yılın 8-9 ayı kalan aileler de vardır. Ayrıca, turizm amacıyla Haçkalı Baba Camii, Türbesi ve camiye ait olan 4 adet apart yıl boyu hizmet vermektedir. Bu nedenle de İl Özel İdaresi tarafından yollar on iki ay açık tutulmaktadır.

Trabzon sahil peronundan kalkan Düzköy Belediyesi otobüsleriyle ya da Akçaabat'tan minibüslerle Düzköy'e ulaşılabilir. Buradan da taksilerle yaylaya gidilebilir.

Yaylayı turistik açıdan önemli kılan bazı faktörler bulunmaktadır. Bunlar; doğası, temiz havası, yazın insanlar için alternatif bir dinlenme ve serinlenme mekanı oluşturması, en önemlisi de inanç turizmi açısından sahip olduğu özelliklerdir.

Yaylanın İnanç Turizmi Potansiyeli:

Yaylanın gelişmesindeki en önemli faktör, inanç turizmi açısından sahip olduğu potansiyeldir. Burada, halk tarafından Haçkalı Baba adıyla bilinen, din alimi olan bir kişinin türbesi ve külliyesi vardır. Bu kişinin asıl adı Mustafa TARHAN'dır. 1864 yılında Trabzon'un Hayrat ilçesinde doğmuştur. Ailesinin Buhara'dan Erzurum'a, oradan da Hayrat ilçesi Dağönü köyüne geldiği sanılmaktadır. Babası, Düzköy'de fahri imamlık yaptığı için; kendisi de küçük yaşta buraya gelmiştir. Trabzon'un Hatuniye Medresesi'nden ilim tahsil etmiş, Arapça ve Farsça dersler almıştır. Kurtuluş Savaşı'nda yöre halkını işgale karşı mücadele konusunda bilinçlendirerek, milli direnişe önemli destek vermiştir. Akçaabat'ın Doğanköy Merkez Camisinde imam-hatiplik yapmıştır. Yeşili ve doğayı çok seven bu zât son zamanlarını Haçka Yaylasında geçirmiş, 1949 yılında burada vefat etmiştir. Haçka Yaylasında yaşayıp vefat ettiği için Halk tarafından "Haçkalı Baba" olarak tanınmaktadır. Yaşamı boyunca insanlara maddi, manevi pek çok yardım yapmış olması dolayısıyla sevilen ve saygı duyulan bir şahsiyet olmuştur. Yöre halkı ve sevenleri tarafından ölümünden sonra, küçük bir camii ve türbe yapılmıştır. Doğa sevgisi dolayısıyla mezar taşına ağaç motifi işlenmiştir.¹⁰

Bu yere çok sayıda ziyaretçinin gelmesi nedeniyle, 1985 yılında büyük bir caminin temeli atılarak 2000 yılında bitirilmiştir. Yontmataş ve kesmetaş ustalığının incelikleriyle, Osmanlı mimarisine göre; 800m² alan üzerinde, iki katlı inşaa edilmiş caminin, 250 m² balkonu olup, alt kısmı bayanlar için namaz kılma yeri ve çok amaçlı salon olarak kullanılmaktadır. 2500 kişi kapasiteli bu ibadethanenin avlusunda türbe, misafirhane, aşhane, lavobalar ve şadırvan, caminin ihtiyaçların karşılanması için kiraya verilen dört adet apart ile sarı çam ağaçlarının içinde 15 adet piknik yapılabilecek kamelya bulunmaktadır (Fotoğraf 2). Türbe yılın tamamında özellikle 6, 7, 8 ve 9. aylarda başta Trabzon ve çevre iller olmak üzere, Türkiye'nin pek çok yerinden binlerce insan tarafından ziyaret edilmektedir¹¹.

Haçkalı Hoca Babayı Anma Etkinlikleri:

Haçka Yaylası'nda 1996 yılından beri Trabzon Belediyesi, Düzköy Belediyesi ve Düzköy Müftülüğü tarafından Haçkalı Hoca Babayı anma merasimleri adıyla, genelde Temmuz ayının 3 haftası Pazar günü törenler yapılmaktadır. Bu faaliyeti duyurmak için Trabzon'un pek çok noktasına bez afişler asılmakta, broşürlerle, yerel televizyonlara ve

¹⁰ Haçkalı Hoca Baba'nın hayatıyla ilgili bilgiler, Haçkalı Hoca Baba Camii Yaptırma ve Yaşatma Derneği'nin bastırılmış olduğu el kitapçığından alınmıştır.

¹¹ Zaman, M., 2005, Trabzon İl'indeki Kutsal Mekanların İnanç Turizmi Açısından Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesi. Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt 5, Sayı:35, Erzurum,s.181

yerel gazetelere verilen ilanlarla tanıtım yapılmaktadır. Anma programı camii avlusundaki açık alanda ve camii içerisinde düzenlenmekte, protokol konuşmaları ve semazen gösterileri yapılmakta; ulusal tasavvuf musikisi sanatçıları ve mehteran takımı konser vermektedir. Haçkalı Babanın manevi olarak saygı duyulan ve sevilen bir din alimi olması dolayısıyla, programlara çok yoğun katılım gerçekleşmektedir (Fotoğraf 3). Başta Trabzon ve çevre iller olmak üzere, İstanbul, Ankara, Bursa, Kocaeli gibi şehirlerinden daha çok Karadenizliler ile yurt dışında yaşayan gurbetçiler bu programa iştirak etmektedir. 2011 yılında 16.sı düzenlenen törenlere katılanların sayısı belediye yetkililerinden alınan bilgiye göre yaklaşık 10 bini bulmuştur.

Fotoğraf 2: Haçkalı Hoca Baba Camii ve Türbesi ve Apartlara ait görünüm

Organizasyonun yapıldığı alana gidilen yol üzerinde pazar kurulmakta, yaklaşık 80 çadırın (2011) olduğu bu alanda; insanlar alışveriş yapmakta, yemek ve diğer ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir. Bu organizasyonun güvenliği ve trafik kontrolleri jandarma tarafından gerçekleştirilmekte, program yapılan alanın yaklaşık 300m. batısında araçlar park ettirilmekte, ziyaretçiler etkinlik alanına yürüyerek ulaşmaktadır. Yayıda evi olan aileler birkaç gün öncesinden buraya gelmekte, iki otel ve kiralanan apartlarda turistler konaklamaktadır.

Programlara katılmak isteyenler için Trabzon ve Düzköy Belediyeleri Trabzon'da sahil peronundan otobüsler kaldırmakta, insanlar hem toplu taşıma araçlarıyla hem de kendi araçlarıyla buraya ulaşabilmektedir. 2010 yılında Düzköy ile Haçka Yaylası

arasındaki yolun tamamının sıcak asfalt dökülmesiyle ulaşım hem daha hızlı hem de daha güvenli hale gelmiştir.

Yapılan anma etkinliği sayesinde önemli bir turistik aktivite gerçekleşmektedir. Bu programın 1996 yılından beri her yıl düzenli olarak devam etmesiyle; Haça Yaylası, bölgede inanç turizmi işleviyle tanınan bir yer olmaya başlamıştır. Sadece anma törenlerinde değil, yıl boyu özellikle yaz döneminde insanlar türbe ziyaretine gelmekte ve daha çok günübirlik kalmaktadırlar. Buranın inanç turizmi işlevi dışında çekiciliğini artıran diğer faktörler bulunmakta olup, bunlardan biri de yayla şenliğidir.

Fotoğraf 3. Haçkaly Hoca Babayı Anma Etkinlikleri

Haça Yayla Şenlikleri:

Haça Yaylası Kamena Tepesi mevkiinde, Ağustos'un ilk haftası Pazar günü, şenlikler yapılmaktadır (Fotoğraf 4). Düzköy Belediyesinin organize ettiği ve 1999'dan beri yapılan bu programa katılım yoğun olmaktadır. Bölgesel ve ulusal sanatçılar konser vermekte, Karadeniz müziği eşliğinde horon ve kolbastı oynanmakta, aileler piknik yapmaktadır. İnsanlar bayramlarda olduğu gibi, yakınlarıyla burada görüşebilmekte, hasret gidermekte, dinlenmekte ve eğlenebilmektedir. Şenlikler, Trabzon'un ve Karadeniz'in diğer pek çok yaylasında olduğu gibi bir festival şeklinde yapılmaktadır. Alanın bir kısmına pazar kurulmakta, buraya gelen pazarcılar tarafından önemli bir ticari etkinlik gerçekleştirilmektedir. Giyimden, hediyelik eşyaya, yöresel lezzetlerin sunulduğu

lokantalardan, sebze ve meyvelere kadar pek çok ürün burada pazarlanmaktadır. Ayrıca, çevrede yaşayan insanlar yöresel ürünlerini pazarda satabilmekte ve gelir elde edebilmektedir. Gerçekleştirilen bu etkinliğe başta Trabzon ve çevre iller olmak üzere Türkiye'nin pek çok şehrinde daha çok Karadenizliler ile yurt dışından gurbetçiler katılmaktadır. Şenlikler sonrasında temizlik belediye tarafından gerçekleştirilmektedir. Yapılan bu aktivite, yaylanın turizmine önemli katkı yapan ikinci etkinlik olarak dikkati çekmektedir.

Fotoğraf 4. Yayla şenliğinden görünüm

Haçka Yaylakent Tesisleri:

Karadeniz'de turizmi geliştirmek, alternatif turizm imkanları oluşturmak için Trabzon İl Özel İdaresi tarafından Zigana, Hıdırnebi, Kayabaşı'ndan sonra Haçka Yaylasına modern, doğayla uyumlu; yaylakent diye nitelendirilen tesisler yapılmıştır (Fotoğraf 5). Bu tesisler, Haçka ile Kayabaşı Yaylası arasında, Ağaçaş mevkiinde bulunmaktadır. Orman Bakanlığına ait 23 500m² arazi, 2001 yılında İl Özel İdaresi tarafından 12 yıllığına kiralanmıştır. Bu yerin güneyinde ve kuzey batısında beşer adet iki sıralı toplam 20 adet bungalov ev, giriş kısmında, doğu bölgesinde basketbol-voleybol sahası (30x20m. ebadında) ve sentetik yüzeyli futbol sahası (25x37m. ebadında) ile bu spor tesislerinin kuzeyinde bir adet kır gazinosu bulunmaktadır. Tesislerin tamamı (spor amaçlı yapılmış sahaların dışında) ahşap malzeme kullanılarak ve çevresel hassasiyet dikkate

alınarak inşâ edilmiştir. Buradaki yapıların tabanları su basar (yaklaşık 1m. yükseklikte) seviyesine kadar betonarme olarak inşa edilmiş, bu şekilde nem ve yağışa karşı koruma amaçlanmıştır. Bungalov tarzı evlerin hepsinin planları aynıdır. Dışı tamamen kesme taştan yapılmış sonra hem iç hem de dış kısmı ahşap malzemeden kaplanmıştır. Çatı kısmıysa dayanıklı plastik malzeme ile örtülmüştür. Kışın sert hava koşullarından korunmak için pencerelerin dışında ahşap kapaklar bulunmaktadır. Yapının ön cephesinde tabandan yaklaşık bir metre yükseklikte, üstü çatıyla kapalı balkon bulunmakta olup, buradan eve girilmektedir. Evlerin iç taksimatında; iki odası, WC, banyosu ve mutfağı bulunmaktadır.

Tesislerin etrafı yaklaşık 2 m yükseklikte tel örgülerle çevrilerek koruma altına alınmıştır.

Yaylakent 2003 yılında bitirilmiş olup, 2006 yılında Türkiye Kızılay Derneğine 5 yıllığına kiraya verilmiştir. Kızılay tarafından çevre düzenlemesi yapılarak, Yaz Kampı olarak kullanılmıştır. 2009 yılında Trabzonspor ile yapılan bir protokol ile tesis bu kulübe devredilmiştir. Bu devirden amaç, öncelikle yerel olmak üzere sporcuların burada kamp yapmaları ve sezona hazırlanmalarının sağlanması idi. Fakat Trabzonspor, çok kısa bir süre sonra yapılan anlaşmayı bozarak bu tesisi kiralamaktan vazgeçmiştir.

Fotoğraf 5. Tesislerde bungalov ev, spor sahaları ve restoran görünümleri.

Oysa bu tesisler, spor amaçlı düzenlenerek Doğu Karadeniz Yaylarında alternatif bir turizm şekli olan spor turizmi için kullanılabilir. Yaz aylarında ülkemizdeki

pek çok spor kulübü kamp yapmak ve sezona hazırlanmak için Avrupa ülkelerine gitmektedir. Son zamanlarda ülkemizde bazı yerlerde de (Bolu Dağı Koru Tesisleri ve Düzce Topuk Yaylası Tesisleri) bu amaçla tesisler inşa edilmiştir. Bu tesis de spor amaçlı değerlendirilebilir.

Sonuç:

Temelini dini inançların tatmininden alan inanç turizmi; dünya barışının ve kültürlerarası iletişimin gelişmesinde de önemli rol oynamaktadır. Bu çerçevede inanç turizmi; farklılıkların ve çeşitliliklerin ortaya çıkmasına ve bunlara dinsel hoşgörü, saygı, sevgi ve anlayışla bakılmasına katkı sağlayan evrensel bir kurum niteliğine sahiptir.¹²

İnsanlar, manevi duygularını tatmin edebilmek için, kendi dinlerinin kutsal saydığı yerleri ziyaret etme eğilimindedir.¹³ Bu amaçla inanç turizmi son yıllarda giderek önem kazanmaya başlamıştır. Bunda ekonomik imkanların artması, ulaşım imkanlarının gelişmesi ve tanıtım faaliyetleri de etkili olmaktadır. Mevcut değerlerin düzenlenmesiyle; yerel, bölgesel, ulusal düzeyde inanç turizm hareketinin oluşması sağlanabilir.

Haçka Yaylası, Türkiye'deki diğer bazı yaylalardan farklı olarak daha çok inanç turizmi fonksiyonuyla gelişmektedir. Bu özelliğiyle, yaz aylarında başta Trabzon ve çevre iller olmak üzere; ülkemizdeki farklı illerden ve yurtdışından her yıl binlerce kişi tarafından ziyaret edilmektedir. 1996 yılından beri yapılan Haçkalı Babayı anma etkinlikleri, buranın bilinirliğine önemli katkı yapmış; hem gelen turist sayısında ciddi bir artış gerçekleşmiş, hem de burası yerel çekiciliği olan bir merkez olmaya başlamıştır.

İnanç turizmi yanında, yayla turizmi ve spor turizmi açısından da bazı avantajlara sahip olan Haçka Yaylası, İlin turizm değerlerinin çeşitlenmesi ve alternatif oluşturması bakımından, Trabzon turizmine önemli bir katkı sunma potansiyeline sahiptir. Yapılabilecek bir takım yatırımlar ve çalışmalarla burası etkin bir turistik çekim merkezi durumana getirilebilir. Bu sayede, Trabzon turizmine daha fazla katkı yapabilir. Bazı sorunların çözülebilmesi halinde bu gelişme sağlanabilir.

- Haçka Yaylası yaklaşık 600 haneli büyük bir geçici yerleşmedir. İnsanların ekonomik durumlarının iyileşmesiyle birlikte geçmişte hayvancılık amacıyla yaylaya çıkılırken 1990'ların sonlarından itibaren bu işlevi azalmış ve giderek bunun yerini ikinci ev diye nitelendirilen mevsimlik olarak çıkılan konutlar almıştır. Fakat bunların yapılmasında çevresel hassasiyetler dikkate alınmadan betonarme yapılar inşa edilmiş ve bu nedenle doğal güzellikleriyle dikkat çeken bu yerin otantik özellikleri bozulmaya başlamıştır. Ayrıca plansız yapılaşma nedeniyle turizmle uyumlayacak çirkin bir görüntü vardır. Bu sorun sadece Haçka Yaylasında değil, Doğu Karadeniz'in diğer pek çok yaylasında da mevcuttur. Bunu kontrol altına almak için çıkarılacak bir kanunla denetimi sağlamak, çevresel

¹² Sever, R., 2010, İnanç Turizmi ve Battalgazi. Uluslararası Kervansaray Buluşması Sempozyumu, Malatya

¹³ Hacıoğlu, N, Avcıkurt, C., 2008 Turistik Ürün Çeşitlendirilmesi. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s. 232

etki dikkate alınarak yapılaşmanın planlanması, mevcut olan binaların dış kısımlarını dayanıklı ahşap malzeme ile kaplanması gerekmektedir. Bu uygulamanın başarılı olabilmesi, ailelerin turizm konusunda bilinçlenmesi ile olabilir. Örneğin, Uzungöl'de 1980'lerin sonunda yapıların önemli bir kısmı betonarme binalarken, turizm fonksiyonunun gelişmesi, insanların bilinçlenmesi, 1989 yılında Tabiat Parkı olması ve 1992 yılında turizm merkezi ilan edilmesi¹⁴ neticesinde devletin müdahalesiyle bu binaların dış çehresi ahşapla kaplanmış ve yeni yapılar çevresel hassasiyet dikkate alınarak inşa edilmiştir. Aynı uygulama Haçka yaylası için de yapılabilir.

- Yaylada pek çok ticari işletme olmakla birlikte gelen turistlerin satın alabileceği yöresel ve el sanatlarıyla ilgili ürünler bulunmamaktadır. Bu önemli bir eksikliktir. Hem buranın tanıtımına katkı sağlayabilecek, hemde buradaki insanların ticari aktivitelerine destek olabilecek şekilde Haçkalı Baba Camisinin bibloları yapılarak bu yerin tanınırlığı artırılabilir, hem de ekonomik gelir elde edilebilir.
- Haçka Yaylası'nda iki adet otel bulunmaktadır. Bunlardan ilkinin (Doruk Otel), herbiri ikişer kişilik 10 adet odası bulunmaktadır. İkincisinin (Mevlana Otel) 25 kişilik kapasitesi olup, 11 odası vardır. İki Otelde de konaklama, kişi başına gecelik 15-20TL'dir. Bunların dışında Haçkalı Baba Camii çevresinde dört adet apart bulunmakta ve bunlar Cami Derneği tarafından işletilmekte, geceliği 50 TL'ye kiralanmaktadır (2011). Turizmde en önemli olgulardan biri de gelen insanların konaklayabilecekleri uygun tesislerin olmasıdır. Yaylada bulunan yaklaşık 600 konutun önemli bir kısmında, insanlar yılda ancak 15-20 gün kalmakta, diğer zamanlarında bu meskenler boş kalmaktadır. Konaklamayla ilgili bu eksikliği giderebilmek için; kurulacak bir birlik aracılığıyla bu evler *geleneksel tarzda ve uygun koşullarda* apartlar haline getirilerek ya da pansiyona dönüştürülerek kullanılabilir. Bu sayede, hem konut sahipleri gelir elde edebilir, hem de buraya gelenler alternatif konaklama imkanlarına sahip olabilir.
- Doğu Karadeniz Bölümünde kamu tarafından turizmin geliştirilmesi, özel sektöre örnek olması için; alternatif olarak inşa edilen Zigana, Hıdırnebi, Kayabaşı'ndan sonra Haçka Yaylası'na da Yaylakent diye nitelendirilen tesisler inşa edilmiştir. Fakat diğerleri turizm açısından işletilebilir düzeye getirilmesine rağmen, buradaki işletilememiştir. Önce Kızılay Derneğine kiralanmış, bu dernek tarafından belli bir zaman yaz kampı olarak kullanıldıktan sonra Trabzonspor'a devredilmiş fakat bu kulübümüz tarafından sözleşme iptal edilmiştir. Modern şartlarda inşa edilmiş olan bu tesis atıl olarak bekletilmektedir. Restoran kısmının alt katı tamamen suyla dolmuş bungalow evlerde bakımsızlıktan çürümeye terk edilmiştir. O kadar ki, tesisi koruyan bir bekçi bile bulunmamaktadır (2011).
- Devlet eliyle yaylalarda yapılan Trabzon'daki tesisler turistik açıdan istenilen seviyede değildir. Yılın belli dönemlerinde işletilebilen bu tesisler, kiralyanlar

¹⁴ Yazıcı, H., Cin, M., 1997, Uzungöl Turizm Merkezinde Coğrafi Gözlemler. Türk Coğrafya Dergisi, Sayı:32, İstanbul, s. 71.

tarafından kısa bir zaman geçtikten sonra işletilememekte ve devredilmektedir. Bunda bu tesislerden yatak sayısına göre kira alınması ve Antalya, Muğla, yada İzmir'deki devlete ait olan tesislerle aynı şartlarda kiraya verilmesinin, ama onlara göre buradaki turistik sezonun daha kısa ve gelen turist sayısının daha az olmasının etkisi vardır. Bunun önüne geçebilmek için kira bedellerinin uygun miktarlara düşürülmesi, tanıtım faaliyetlerine önem verilerek buradaki turistik değerlerin bir bütün olarak sunulması ve bu tesislerin profesyonel kişiler tarafından işletilmesi çözüm olarak düşünülebilir. Yine Körfez ülkeleri ve Arap ülkelerine yönelik bir tanıtım yapılarak buradan gelebilecek turist sayıları artırılabilir. Yaz aylarında Trabzon'a gelen turistlere alternatif konaklama yeri olarak çam ağaçlarından oluşan ormanlar içinde, doğayla uyumlu inşa edilmiş, bu tesisler gösterilebilir.

- Yaklaşık 16 yıldan beri Haçka yaylasında Haçkalı Babayı anma etkinlikleri düzenlenmekte olup, bu etkinliğe önemli bir katılım sağlanmaktadır. Fakat bu etkinlik yerel kalmaktadır. Bu yerin tanınırlığını artırmak için, hem İl Turizm Müdürlüğü'nün Trabzon'un turistik potansiyelini tanıtan broşürlerinde ve internet sitesinde hem de Kültür ve Turizm Bakanlığının inanç turizmi ile yaylaları tanıtan broşürlerinde ve ilgili internet sitesinde *inanç turizm fonksiyonuyla* bu yer tanıtılmalı amaca uygun fotoğraflarla ülke çapında bilinirliği artırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKSOY M., 1998**, Türkiye'de İnanç Turizmi ve Seyahat Acentelerinin İnanç Turizmine Olan İlgilerine Yönelik Bir Uygulama, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- ALPAR, Ö. 2001**, İnanç Turizminin Bölgesel Ekonomik Kalkınmadaki Rolü ve Yalvaç İlçesi Örneği. Hoşgörü Yılı ve İnanç Turizminde Göller Bölgesi Sempozyumu, Isparta.
- BİNGÖL, Z., 2007**, Gelenekten Evrensele: Anadolu'da İnanç Turizmi, Detay Yayıncılık, Ankara.
- ÇAVUŞ, A., TANFER, N.T., 2010**, *Trabzon'da Gelişmekte Olan Bir Turizm Merkezi: Kayabaşı Yaylası*. Doğu Coğrafya Dergisi Sayı: 23, Erzurum.
- DOĞANAY, H., 2001**, Türkiye Turizm Coğrafyası. Çizgi Kitabevi, Konya.
- DOĞANAY, H., 2006**, TRABZON 2006 (*Coğrafya*). İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Seçil Ofset, İstanbul.
- DOĞANAY, S., 2010**, *İşlevsel Değişim Sürecinde Çakırgöl Çevresinde Yaylalar ve Yaylacılık*. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi Cilt:7 Sayı: 2.
- EMİROĞLU, M., 1977**, Bolu'da Yaylalar ve Yaylacılık. D.T.C.F. Yay. No: 272, Ankara.
- EROL, O., 1993**, Genel Klimatoloji. Gazi Büro Kitapevi, Ankara.

- HACIOĞLU, N., AVCIKURT, C. 2008**, Turistik Ürün Çeşitlendirmesi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara
- KAYA, H., 1995**, İnanç Turizmi, Özsan Matbaa, Bursa
- KOCA, H., 1995**, *Gözne'de Yayla Turizmi*. Doğu Coğrafya Dergisi Sayı:1, Erzurum.
- ÖZGÜÇ, N., 2007**, Turizm Coğrafyası, Çantay Kitapevi, İstanbul.
- SARGIN, S., 2006**, *Yalvaç'ta İnanç Turizmi*. Fırat Üniversitesi. Sosyal Bil. Der. Cilt:16, Sayı:2, Elazığ
- SEVER, R., 2010**, İnanç Turizmi ve Battalgazi. Uluslararası Kervansaray Buluşması Sempozyumu, Malatya
- ŞAMAN, E., 2009**, Mersin İli İnanç Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin,
- YARASLI, G.Y., 2007**, Destinasyon İmajı ve Trabzon Yöresine Dönük Bir Çalışma, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- YAZICI, H., CİN, M., 1997**, *Uzungöl Turizm Merkezinde Coğrafi Gözlemler*. Türk Coğrafya Dergisi, Sayı:32, İstanbul.
- ZAMAN, M., 2005**, *Trabzon İl'indeki Kutsal Mekanların İnanç Turizmi Açısından Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesi*. Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt 5, Sayı:35, Erzurum.
- ZAMAN, M., 2005**, *Türkiye'nin Önemli İnanç Turizmi Merkezlerinden Biri: Sümela (Meryemana) Manastırı*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt:6, Sayı:2, Erzurum.
- ZAMAN, M., 2010**, Doğu Karadeniz Kıyı Dağlarında Dağ ve Yayla Turizmi. Atatürk Üniversitesi Yayın No: 977, Erzurum.
- ZAMAN, S., 2007**, Fonksiyonel Değişim Sürecinde Antalya Bey Dağları Yaylaları. Atatürk Üniversitesi Yayın No: 967, Erzurum.

İnaç Turizmi İşleviyle Gelişmekte Olan Haçka Yaylası